

หน่วยที่

หลักการประเมินงานทัศนศิลป์

ตัวชี้วัด

ศ ๑.๑ ม.๑/๖

- ประเมินหาทัศนศิลป์ และบรรยายถึงวิธีการปรับปรุงงานของตนเองและผู้อื่นโดยใช้เกณฑ์ที่กำหนดให้

สาระการเรียนรู้แกนกลาง

- การประเมินงานทัศนศิลป์

การเรียนรู้การสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะนั้น นอกจากให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติด้านการเขียนภาพ การปั้น การออกแบบ หรืองานสร้างสรรค์อื่นๆ แล้ว ยังต้องได้เรียนรู้เกี่ยวกับการประเมินผลงาน เพื่อเป็นการฝึกให้ผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็น และมีสมรรถนะทางการสื่อสาร โดยสามารถวิจารณ์ผลงานที่พบเห็นได้ ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้แนวคิดและวิธีการใหม่ๆ มีทักษะในการคิด วิเคราะห์ และรู้จักปรับปรุงผลงานของตนให้เหมาะสมในทางที่ถูกต้องดีงามตามเกณฑ์ที่กำหนด

๑. ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจารณ์ผลงานทัศนศิลป์

การวิจารณ์ผลงานทัศนศิลป์ หมายถึง การตี การชม การวิเคราะห์ หรือการแสดงความคิดเห็นบนพื้นฐานของการใช้เกณฑ์ที่กำหนดมาพิจารณาผลงานในแขนงต่างๆ เช่น ภาพเขียน งานปั้น งานสร้างสรรค์ต่างๆ เป็นต้น การวิจารณ์เพื่อประเมินงานทัศนศิลป์ จะต้องมียุทธศาสตร์และเหตุผล ทั้งนี้ เพราะการปฏิบัติงานศิลปะ แม้จะกำหนดให้ทำในสิ่งเดียวกัน แต่ผลงานที่ได้ก็แตกต่างกันตามประสบการณ์ ฝีมือ และแนวคิดของผู้สร้างสรรค์

การปฏิบัติงานศิลปะทำให้เกิดผลงานสร้างสรรค์ด้วยรูปแบบและวิธีการต่างๆ ผลงานบางชิ้นอาจมีรูปแบบที่แปลกไปจากธรรมชาติ มีลักษณะที่ไม่คุ้นเคย หรือไม่เคยพบเห็นในชีวิตประจำวัน ถ้าผู้ประเมินงานไม่เข้าใจ ก็จะวิจารณ์ไปตามความรู้สึกของตนที่มีต่อผลงานนั้น บางครั้งก็ให้เหตุผลไม่ได้ว่าที่เป็นเช่นนั้นเพราะอะไร เช่น ทำไม่จึงชอบ หรือไม่ชอบผลงานชิ้นนี้ เป็นต้น การวิจารณ์งานศิลปะที่ดี ผู้วิจารณ์จะต้องพิจารณาอย่างมีเหตุผล มีความยุติธรรม ไม่ลำเอียง การวิจารณ์ฝึกให้ผู้ถูกวิจารณ์เป็นผู้รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และฝึกความมีเหตุผลให้กับผู้ถูกวิจารณ์ไปพร้อมๆ กัน

การพิจารณาผลงานอย่างละเอียดถี่ถ้วน จะช่วยทำให้มีข้อมูลที่สามารถนำมาวิจารณ์ผลงานทัศนศิลป์ที่ชมได้อย่างสร้างสรรค์

คุณสมบัติของผู้วิจารณ์ผลงานทัศนศิลป์

คุณสมบัติของผู้วิจารณ์ผลงานทัศนศิลป์ที่ดีนั้นจะต้องมีพื้นฐานความรู้ในงานศิลปะแต่ละประเภทจากการศึกษาและการพบเห็นมา หรือได้รับฟังคำวิจารณ์มามาก และต้องตระหนักอยู่อย่างหนึ่งว่า การวิจารณ์นั้นเพื่อปรับปรุง แก้ไข และชี้ให้เห็นถึงความบกพร่องต่างๆ อย่างยุติธรรม นอกจากนั้นยังเป็นการเชิดชูผลงานทัศนศิลป์ที่ดี มีคุณค่าอีกด้วย ซึ่งคุณสมบัติของผู้วิจารณ์ที่ดี มีดังต่อไปนี้

๑. ต้องรู้หลักการวิจารณ์ตามหลักสากล

๒. เป็นผู้ที่มีความรู้ในวิชาศิลปะอย่างกว้างขวาง มีพื้นฐานในวิชาศิลปะทั่วไปและรู้จักผลงานประเภทใดประเภทหนึ่ง เพื่อที่จะได้วิจารณ์เฉพาะในแต่ละสาขา สามารถเสนอแนะและแสดงความคิดเห็น เพื่อปรับปรุงผลงานนั้นๆ ให้ดีขึ้นได้

๓. เป็นผู้ที่มีความรอบรู้ที่สามารถเชื่อมโยงวิชาความรู้อื่นๆ กับทัศนศิลป์ได้เป็นอย่างดี เพื่อจะได้ช่วยให้ผู้สนใจชื่นชมได้ตามระดับความรู้ความสามารถ

๔. เป็นผู้ที่มีความใจกว้าง ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น แบ่งปันความคิดเห็นซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะความคิดเห็นจากผู้ถูกวิจารณ์

๕. เป็นผู้ที่มีความจริงใจ มีความยุติธรรม ไม่มีความโน้มเอียงเข้าข้างตนเอง

๖. เป็นผู้ที่มีความซาบซึ้งและรักในศิลปะอย่างแท้จริง สนใจต่อการเคลื่อนไหวในวงการศิลปะ ตลอดจนแนวคิดใหม่ๆ ทางศิลปะ

๗. เป็นนักคิด ค้นคว้า สนใจในสิ่งใหม่ๆ และศึกษาหาความรู้อยู่เสมอๆ

๒. จุดประสงค์ของการประเมินงานทัศนศิลป์

การประเมินงานทัศนศิลป์มีจุดประสงค์ ดังนี้

๑) **การประเมินเพื่อความชื่นชม** เป็นความรู้สึกส่วนตัวที่มีต่อผลงานศิลปะนั้นๆ โดยขั้นตอนของการวิจารณ์จะเป็นขั้นตอนที่เกิดขึ้นก่อนการประเมิน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการถ่ายทอดความคิดเห็นและความรู้สึกให้ผู้อื่นได้รับรู้ หรือแลกเปลี่ยนทัศนะซึ่งกันและกัน ช่วยให้เกิดความเข้าใจที่ดีต่อกัน

๒) **การประเมินเพื่อปรับปรุงและพัฒนาผลงานทัศนศิลป์** เป็นการประเมินผลงานจากการพิจารณาและวิจารณ์งานในกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะ โดยใช้เกณฑ์หรือหลักการในการประเมินงาน พร้อมทั้งการวิจารณ์หรือแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล เช่น ครูวิจารณ์ผลงานของนักเรียน หรือนักเรียนวิจารณ์แสดงความคิดเห็นผลงานของตนเองหรือของเพื่อน เป็นต้น ซึ่งถือเป็นกระบวนการในระหว่างปฏิบัติงาน เพื่อนำข้อคิดเห็นมาปรับปรุงและพัฒนาผลงานให้ดียิ่งขึ้นในการสร้างสรรค์ผลงานครั้งต่อไป

๓) **การประเมินเพื่อให้เข้าใจเรื่องราวของผลงานทัศนศิลป์** การวิจารณ์เพื่อประเมินผลเป็นการวิจารณ์และรวบรวมข้อมูลในทุกๆ ด้าน ที่เกี่ยวกับผลงานทัศนศิลป์ เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการประกอบการตัดสินใจให้คะแนนในการวัดและประเมินผล จึงต้องมีหลักเกณฑ์และเครื่องมือในการประเมิน หรือมีกติกาที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน

ทั้งนี้ ผู้ประเมินผลงานจะต้องพิจารณาและวิเคราะห์จากตัวผลงาน โดยใช้องค์ความรู้ทางศิลปะมาประกอบการแสดงความคิดเห็น ทั้งด้านรูปทรงของงาน และเรื่องราวที่ถูกถ่ายทอดออกมาจากตัวผลงาน การฝึกให้รู้จักวิจารณ์และประเมินผลงานทัศนศิลป์ทุกครั้งจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับรู้เรื่องราวต่างๆ ครอบคลุมทุกด้าน ช่วยพัฒนาสติปัญญาและทักษะการคิดวิเคราะห์

การวิจารณ์งานทัศนศิลป์ ผู้วิจารณ์จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจศิลปะด้านที่จะวิจารณ์ จึงจะทำให้การวิจารณ์มีน้ำหนักน่าเชื่อถือ

นอกจากนี้ การวิจารณ์เพื่อการประเมินผลยังมีความสำคัญในการตัดสินผลงานการประกวด ซึ่งการประกวดผลงานทางศิลปะทั่วไป คณะกรรมการจะร่วมกันคัดเลือกผลงานที่มีคุณภาพจำนวนหนึ่ง เพื่อส่งเข้ารอบและร่วมกันวิจารณ์ผลงานอย่างกว้างขวาง โดยยึดตามหลักเกณฑ์ในการประกวดที่วางไว้ก่อนที่จะลงมติชี้ขาด หากผลงานกลุ่มใดมีคุณภาพใกล้เคียงกัน จะต้องนำผลงานกลุ่มนั้นมาวิพากษ์วิจารณ์โดยละเอียดอีกครั้งหนึ่ง แล้วจึงทำการตัดสิน

๓. หลักเกณฑ์การพิจารณาเพื่อประเมินผลงานทัศนศิลป์

ผลงานทางทัศนศิลป์ทุกชิ้นงานมีองค์ประกอบที่แตกต่างกัน ซึ่งสามารถประเมินค่าได้ ดังนี้

๑) การสื่อความหมาย ผลงานทัศนศิลป์จะต้องมีการสื่อความหมาย หรือสื่อความคิดและข้อมูลได้ชัดเจน สอดคล้องกับหัวเรื่องที่กำหนด

๒) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ พิจารณาการใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในผลงานทัศนศิลป์ที่แสดงถึงความก้าวหน้า ความแปลกใหม่ของลักษณะรูปแบบ และเนื้อหาสาระใหม่ที่ดีกว่าของเดิมที่มีอยู่แล้ว ไม่ใช่เป็นผลงานที่คัดลอกเลียนแบบจากผู้อื่น

๓) การแสดงออก วิธีการแสดงออกที่ช่วยให้ผลงานมีคุณค่า และมีลักษณะเฉพาะของตนเอง โดยไม่ลอกเลียนแบบผลงานของผู้อื่น รู้จักใช้ทักษะในการนำวัสดุต่าง ๆ มาสร้างสรรค์ผลงาน

๔) วิธีการและเทคนิค วิธีการและเทคนิคในการสร้างสรรค์ผลงานทางทัศนศิลป์ มีความเป็นอิสระ มีไหวพริบในการดัดแปลง สามารถปรับปรุงแก้ไขผลงานจนได้รูปแบบใหม่ๆ หรือได้เทคนิคใหม่

๕) การจัดองค์ประกอบ มีหลักการจัดภาพที่เหมาะสม สวยงาม ทั้งนี้ ผลงานทัศนศิลป์ที่สร้างสรรค์ออกมาจะต้องมีองค์ประกอบที่มีความเป็นเอกภาพ กลมกลืน และสมดุล

๖) ความประณีต ความสมบูรณ์ของผลงานทัศนศิลป์นั้น นอกจากพิจารณาในด้านมิติทางความงาม และความคิดสร้างสรรค์แล้ว ในด้านความประณีตและความเรียบร้อยของผลงานก็เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงงานศิลปะที่ดีและสมบูรณ์แบบจะต้องแสดงออกถึงความสะอาด เรียบร้อย มีความประณีต เพราะเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความตั้งใจ ความมุ่งมั่น ตลอดจนความมีสุนทรียภาพของผู้สร้างงาน

การจะประเมินผลงานทัศนศิลป์ได้อย่างมีคุณภาพ จะต้องพิจารณาองค์ประกอบของผลงานให้ครอบคลุมทุกด้าน

วิธีการและเทคนิคในการสร้างสรรค์งาน เป็นเกณฑ์ประการหนึ่งที่จะนำมาใช้ในการประเมินงานทัศนศิลป์

๔. ตัวอย่างการประเมินงานทัศนศิลป์

การสื่อความหมาย

ภาพนี้มีชื่อภาพว่า “สมเด็จพระเทพฯ ที่เรารัก” ผู้วาดสื่อความหมายในภาพตรงตามชื่อภาพ และมีเนื้อหาตรงตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

ภาพนี้ไม่แสดงถึงความคิดสร้างสรรค์มากนัก เนื่องจากมีเนื้อหาและรูปแบบที่สื่อถึงเหตุการณ์จริง เป็นความประทับใจที่เกิดขึ้น ไม่ใช่ภาพตามจินตนาการ แต่ก็สามารถให้รายละเอียดได้ดี

การแสดงออก

วิธีการแสดงออกที่ทำให้ผลงานมีคุณค่าตามความต้องการที่จะสื่อความหมาย โดยเน้นที่อาภักดิ์ภักดิ์ของผู้คนที่มีความสนใจเป็นหนึ่งเดียว นอกจากนี้ ยังให้เห็นพฤติกรรมของคนบางส่วนที่เป็นวิถีชีวิต เช่น คนขี่ควาย คนนั่งอยู่บนบันไดบ้าน เด็กปีนป่ายอยู่บนรั้ว มีพระสงฆ์อยู่ร่วมกับผู้คนภายในชุมชน เป็นต้น

วิธีการและเทคนิค

ภาพนี้ไม่แสดงวิธีการหรือเทคนิคของการใช้วัสดุสร้างสรรค์ผลงาน แต่เลือกมุมมองจากที่ค่อนข้างสูง จึงเห็นภาพในมุมกว้าง ซึ่งสามารถเก็บรายละเอียดได้มาก มีการเลือกใช้สีที่อยู่ในวรรณะสีเย็นจนเกือบเป็นสีเดียวกัน ช่วยทำให้ภาพดูเย็นตา

การจัดองค์ประกอบ

มีการจัดองค์ประกอบของภาพแบบกลมกลืนด้วยสี รูปทรงที่เป็นคนหลายๆ คนนั้นก็เกาะกลุ่มกันอยู่ สร้างความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน โดยสะท้อนถึงความเป็นเอกภาพทางรูปทรงและเนื้อหาสาระ ภาพมีระยะใกล้-ไกล มีส่วนต่างๆ ที่เล่าเรื่องสื่อความหมายอยู่ในพื้นที่เดิมภาพ เกิดความสมดุล ไม่มีน้ำหนักถ่วงมากไปทางข้างใดข้างหนึ่ง

ความประณีต

ความประณีตของภาพจะปรากฏชัดเจนบนหลังคาบ้าน บันได เสา ป้าย ตัวอักษรบนป้ายที่เก็บรายละเอียดไว้อย่างคมชัด ใบหน้า รูปร่างของผู้คน ตลอดจนเสื้อผ้า มีความชัดเจน มีการระบายสีเต็มพื้นที่ แลดูสะอาด เรียบร้อย แสดงให้เห็นว่าผู้สร้างผลงานมีสมาธิ มีความตั้งใจ และมุ่งมั่น ตลอดจนมีสุนทรียภาพ ในการสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะ

๕. ประโยชน์ของการประเมินงานทัศนศิลป์

การประเมินงานทัศนศิลป์ เป็นการเรียนรู้ที่สำคัญ เนื่องจากขั้นตอนก่อนการประเมินคุณค่าของผลงาน หรือก่อนการประเมินเพื่อตัดสินผลงานจะต้องให้ผู้เรียนได้ฝึกการวิจารณ์ผลงานก่อน ซึ่งการวิจารณ์ผลงานทางทัศนศิลป์เพื่อการประเมินนั้น จะทำให้ผู้เรียนรู้จักการคิดและวิเคราะห์ผลงานอย่างมีเหตุผล ซึ่งจะทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ตามประสบการณ์ของแต่ละคน ขณะเดียวกันก็มีผลงานทัศนศิลป์อีกหลากหลายประเภทที่สามารถนำมาเป็นตัวอย่างในการฝึกหัดวิจารณ์เพื่อการประเมินได้ดี และง่ายต่อการทำความเข้าใจ โดยเฉพาะผลงานทัศนศิลป์ในปัจจุบันจะมีรูปแบบที่แปลกใหม่ หรือเป็นนามธรรม ซึ่งอาจดูยากเนื่องจากไม่ใช่รูปแบบที่สามารถสื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจได้ง่ายนั่นเอง ดังนั้น การได้ฝึกวิจารณ์งานทัศนศิลป์ จึงเป็นขั้นตอนแรกที่จะนำไปสู่ความเข้าใจในการชมผลงานทัศนศิลป์ในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

การสัมผัสรับรู้ผลงานศิลปะจากต้นแบบจริง มีส่วนช่วยให้เข้าใจรูปแบบ เนื้อหา และเทคนิคในการสร้างสรรค์งานศิลปะได้ดีขึ้น

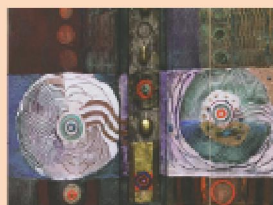
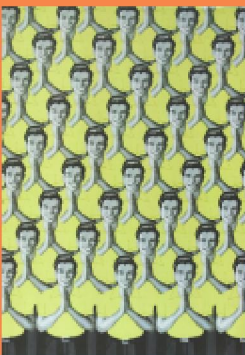
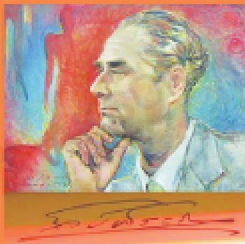
เกร็ดศิลป์

แง่คิดในการวิจารณ์

การวิจารณ์ เป็นการแสดงความเห็นต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดตามความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนจากประสบการณ์ของผู้วิจารณ์ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมต่อสิ่งที่พบเห็น ไม่ว่าจะเป็นการชื่นชม หรือกล่าวชี้แนะต่อผลงานนั้น ทั้งนี้ การวิจารณ์จะต้องมีเหตุผล เป็นการช่วยชี้แนะเพื่อปรับปรุงผลงานที่เกิดจากการสร้างสรรค์นั้นๆ ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นด้วยความสุจริตใจ

ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี กล่าวว่า “การวิจารณ์ที่ถูกต้องต้องแท้เรื่องศิลปะเป็นสิ่งที่ยากที่สุด ถ้าจะกล่าวโดยทั่วไปในการวิจารณ์ไม่ควรด่วนวินิจฉัยเมื่อได้เห็นเป็นครั้งแรก”

กิจกรรม ศิลปปฏิบัติ ๔.๑

- กิจกรรมที่ ๑ ให้นักเรียนหาตัวอย่างการวิจารณ์งานทัศนศิลป์ ๑ เรื่อง ของนักวิจารณ์ที่มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับ แล้วนำมาวิเคราะห์ ประเมินงาน และสรุป นำส่งครูผู้สอน โดยให้ตัวอย่างแหล่งที่มาของข้อมูลไว้ด้วย
- กิจกรรมที่ ๒ ให้นักเรียนทดลองนำภาพของศิลปินต่างๆ มาวิจารณ์และประเมินภายในชั้นเรียน โดยอาศัยหลักวิชาทางศิลปะที่ได้เรียนมา
- กิจกรรมที่ ๓ จงตอบคำถามต่อไปนี้
- การประเมินงานทัศนศิลป์มีความสำคัญต่อการสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะอย่างไร

สรุป การฝึกหัดวิจารณ์และประเมินผลงานทัศนศิลป์ โดยใช้หลักการสำคัญ คือ การมีความคิดสร้างสรรค์ การสื่อความหมายของภาพและข้อมูล โดยอาศัยหลักการออกแบบงานทัศนศิลป์ที่มีความเป็นเอกภาพ ความกลมกลืน ความสมดุล และเจตคติในการปฏิบัติงานเป็นแนวทางสำคัญ ซึ่งหลักการนี้สามารถนำไปใช้ประเมินงานทัศนศิลป์ทั้งของตนเองและของผู้อื่นได้ ซึ่งจะสามารถทำให้ทราบว่าผลงานทัศนศิลป์นั้นมีสิ่งใดที่ทำได้ดีและมีสิ่งใดที่ควรแก้ไขปรับปรุงบ้าง หลักการดังกล่าวจะช่วยให้สามารถพัฒนาสิ่งที่ดียิ่งขึ้น รวมถึงแก้ไขปรับปรุงสิ่งที่บกพร่องให้ดีขึ้นด้วย และเป็นการพัฒนาผลงานทัศนศิลป์ให้มีคุณภาพดีขึ้นเรื่อยๆ

นอกจากนี้ ประสบการณ์ที่ได้จากการวิจารณ์และประเมินงานจะเป็นประโยชน์อย่างมาก เมื่อผู้เรียนได้มีโอกาสไปชมนิทรรศการทางศิลปะที่จัดแสดงตามสถานที่ต่างๆ จะช่วยทำให้เกิดความเข้าใจ และเกิดความรู้สึกชื่นชมในคุณค่าของผลงานศิลปะเหล่านั้นมากยิ่งขึ้น

